

ARCHITECT A.C. BLEIJS
IN AMSTERDAM

VRIENDENWANDELING
APRIL 2023

WANDELEN DOOR DE GESCHIEDENIS VAN ARCHITECT A.C. BLEIJS IN AMSTERDAM

Vrienden van Stadsherstel,

Wij van Stadsherstel Amsterdam verwelkomen u van harte op een wandeling die zijn oorsprong in Hoorn vond. De architect A.C. Bleijs is in 1842 in die Zuiderzeestad geboren, Stadsherstel Hoorn en Stadsherstel Amsterdam eren deze bouwmeester met een boek waarin zijn leven en werken in beeld wordt gebracht. Wij dachten dat het een mooi idee zou zijn daar met onze Vriendenwandeling bij aan te haken. Want Bleijs bouwde veel in Amsterdam. Iconisch is zijn Nicolaaskerk tegenover het Centraal Station.

We starten bij de Haarlemmerpoort, Willemspoort zeggen de puristen. Bleijs maakte zich in 1899 nog sterk om dit monument te slopen, minpuntje. Gelukkig ging dit niet door en kon Stadsherstel het pand in 2018 verwerven. Bleijs kunnen we beschrijven als een katholieke architect. We konden niet alles wat hij in Amsterdam gebouwd heeft in deze wandeling opnemen. Maar dat vindt u allemaal in de schitterende biografie die dit najaar gaat verschijnen en waar u tot 1 juni 2023 voor een voordelige prijs op in kunt tekenen.

Tijdens de wandeling komen we langs plekken die in verband staan met A.C. Bleijs en natuurlijk ook langs panden van Stadsherstel waarvan er veel door de hulp van de Vrienden in volle glorie zijn te bewonderen. En waarvan er een aantal open zijn. We eindigen deze Bleijs wandeling, die we samen met Mee In Mokum gidsen van 't Gilde Amsterdam maakten, in Oudezijds Armsteeg bij de Prael. Daar in onze 'KLM-huisjes' trakteren wij u graag op een drankje. Houdt u er wel rekening mee dat het eerste pand op de route om 16:30 uur sluit en het laatste pand om 18:00 uur. Heel veel plezier.

Amsterdam, 23 april 2023.

Panden van Stadsherstel open voor bezoek

Panden gerestaureerd door Stadsherstel

Panden in relatie met A.C. Bleijs.

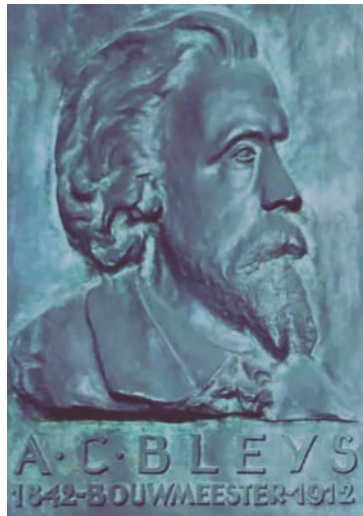

Panden open voor gebruik van toilet.

Meer informatie en verhalen over alle panden vindt u op www.stadsherstel.nl/allepanden

ADRIANUS CYRIACUS BLEIJS EN HET AMSTERDAM VAN PIERRE CUYPERS

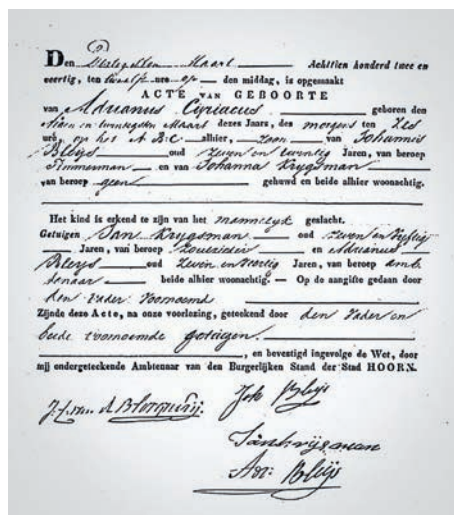

*“En indien bij helderen maneschijn het oog op die schoone omtrekken valt, waarmede zich de St. Nicolaaskerk en hare omgeving tegen den verlichten hemel afteekent dan ontlokt bewondering ons den uitroep : **Inderdaad, Amsterdam wat zijt gij schoon!** Want het nieuwe monument aan den buitenrand onzer stad, werkt daartoe krachtig mede. De bouwmeester wist iets groots en edels te scheppen. Hij greep uit de jaren zijner studie uit het rijk der Renaissance, der Gothiek, der Romaansche en Grieksche stijl, ja van overal wat hem geschikt voorkwam, en*

verkreeg daardoor een samengestelde stijl, die hij zijn eigene kan noemen. Daar was moed toe noodig”.

Deze redacteur van een bouwkundig tijdschrift had niet alleen lovende woorden voor het bouwwerk van Bleijs maar prees ook zijn moed. Om dit te begrijpen gaan we eerst terug naar de jeugd van Bleijs. Adrianus Cyriacus Bleijs werd te Hoorn in 1842 geboren als zoon van meester timmerman Johannes Bleijs en Johanna Krijgsman.

JEUGD EN OPLEIDING

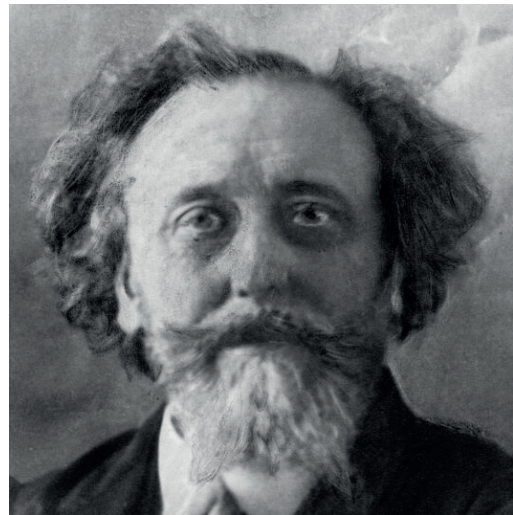
Op jonge leeftijd werkte hij bij zijn vader en volgde hij 's avonds de Hoornse Stadstekenschool en daarna nog cursussen bouwkundig tekenen en wiskunde. Al op 15 jarige leeftijd kreeg hij praktische ervaring als opzichter bij de bouw van een gasfabriek in Hoorn. Zijn vervolg opleiding kreeg hij op het atelier van Pierre Cuypers in Roermond. Maar toen Cuypers in conflict kwam met zijn beeldhouwers koos Bleijs hun zijde. Toen hij weigerde daarvoor excuses te maken werd hij weggestuurd. Of zoals Cuypers formuleerde : **“Het spijt mij vooral voor die jonge Noordhol-lander M.(ijnheer) Bleijs van Hoorn hij**

beloofde veel maar is nu verloren.”. Niet verloren maar juist excelleerde Bleijs op de Academie der Schoone Kunsten in Antwerpen waar hij in 1861 naar toeging. Evenals Cuypers kreeg hij daar zijn veelzijdige opleiding, die hij afsloot met de Prix d' Excellence voor bouwkunst. Ook won hij de eerste prijs voor een classicistisch bouwontwerp voor de Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst.

BLEIJS IN HOORN

Bleijns vestigde zich in 1864 in Hoorn als zelfstandig architect en hij huwde daar drie jaar later met Bregitta Witte. In deze periode maar ook later in Amsterdam bouwde Bleijns niet alleen katholieke kerken maar kreeg hij ook veel civiele opdrachten van zowel katholieken als protestanten. Zo bouwde hij in Hoorn en verre omgeving villa's, woon- en winkelhuizen, raadhuizen en veel scholen. Het hoogtepunt in Hoorn was de bouw van de H.H. Cyriacus en Franciscus kerk. De koepelkerk, met Sint Cyriacus als schutspatroon van Hoorn en naamgever voor Bleijns, kan gezien worden als een voorstudie voor de Sint Nicolaaskerk.

Wel kwam de kerk tot stand na een ruime kostenoverschrijding en ruzie met de aannemer. Tijdens zijn werkzame leven had de temperamentvolle Bleijns veel conflicten met collega's, opdrachtgevers en uitvoerders van zijn ontwerpen.

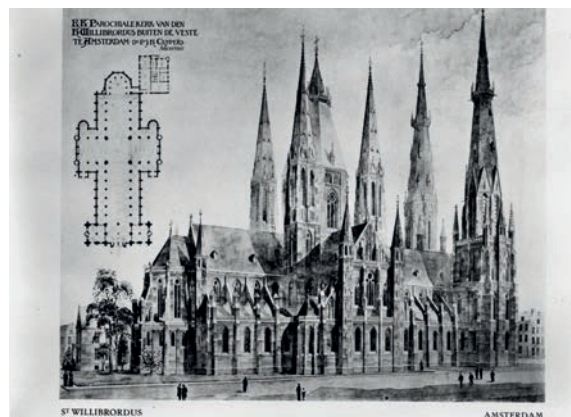
AMSTERDAM

Toen Bleijns in 1880 zich in Amsterdam vestigde, was Cuypers al volop bezig met het bouwen van neogotische kerken volgens zijn uitspraak: "Een toren moet hoog zijn, een lage toren is een onding". Dat laten de zeven torens van zijn niet gerealiseerde kathedraalontwerp van de Willibrordus buiten de Veste op de tekening van R.A. van de Pavert duidelijk zien.

De torens van de Nicolaaskerk van Bleijns zijn meer geïnspireerd op de Hollandse Renaissance van Hendrik de Keyser; ze hebben geen hoge spits, om de koepel goed te laten uitkomen. De renaissance en barokelementen van de Nicolaaskerk

ontlokten de dogmatische aanhangers van de neogotiek de uitspraak : “dat zulk mengelmoes der kunst onwaardig was”.

De tegenover Cuypers' Centraal Station gelegen St. Nicolaaskerk binnen de Veste oogstte ook bewondering, door de bouw in één zichtlijn met de twee eerdere Nicolaaskerken (Oude Kerk en “Ons Lieve Heer op Solder”). Naast zijn bekendste werk bouwde Bleijs nog enkele andere grote katholieke bouwwerken zoals het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis (niets meer van te zien) en het Sint Elisabeth Gesticht aan de Mauritskade (het huidige hotel Arena), voor ongeneeslijke zieken uit het Maagdenhuis. Ook in Amsterdam ontwierp hij katholieke scholen en de katholieke begraafplaats Sint Barbara. Op deze wandeling komen we andere door Bleijs ontworpen gebouwen, woningen en winkels tegen. Vermoedelijk hoorde Bleijs in 1884 tot één van de 199 inzendingen onder motto van een ontwerp voor de Beurs. Grappig is nog te vermelden dat Bleijs in 1898 versieringen ontworpen heeft voor het inhuldigingsfeest van Wilhelmina.

ANDERE ACTIVITEITEN

Daarnaast was Bleijs actief in het bestuur van genootschap Architectura en Amicitia en bij Arti et Armicitiae. In 1894 was hij samen met Berlage betrokken bij de verbouwing van Arti aan het Rokin. Tenslotte werd hij tussen 1899 en 1902 nog lid van het hoofdbestuur van de Maatschappij tot Bevordering van de Bouwkunst. Als gemeenteraadslid hield hij zich vooral bezig met publieke werken en dus onder andere met de Haarlemmerpoort.

OVERLIJDEN

Na een lang werkzaam leven bood Bleijs in 1903 een grote collectie tekeningen en voorwerpen aan bij het veilinghuis van H.G. Brom (eindpunt van de wandeling.) Na zijn verhuizing naar Den Bosch werd hij inspecteur van volksgezondheid. Het ambtenarenbestaan was echter door een ernstige ziekte van korte duur. Na een lang ziekbed stierf Bleijs in Kerkdriel in 1912. De uitvaart vond plaats in zijn Nicolaaskerk; hij werd begraven in het familiegraf op het R.K. Kerkhof de Liefde.

START VRIENDENWANDELING

1

HAARLEMMERPOORT

De Haarlemmerpoort was in 1840, één dag voor de inhuldiging van koning Willem II feestelijk opgeleverd. Hij kreeg dan ook officieel de naam Willemspoort; maar in de volksmond bleef hij Haarlemmerpoort heten. Er zijn in totaal vier Haarlemmerpoorten geweest. Bij de Derde Uitleg van de stad Amsterdam hoorde ook de bouw van een stadsmuur met vijf poorten waarvan de vierde Haarlemmerpoort er één werd. Deze werd in 1618 gebouwd naar ontwerp van stadsbouwmeester Hendrick de Keyser.

In 1838 liet het stadsbestuur deze Haarlemmerpoort en bijbehorende brug slopen vanwege bouwvalligheid en verkeersbelemmering. De huidige Willemspoort werd in 1840 gebouwd en is vernoemd naar Koning Willem II die er op 27 november van dat jaar doorheen reed. De stadspoort diende aanvankelijk ook als accijnskantoor. In 1866 werden de stedelijke accijnzen afgeschaft, waardoor de Haarlemmerpoort de functie van accijnskantoor verloor.

In 1877 ging een deel van het gebouw als brandweerpost fungeren; het andere deel deed dienst als politiepost. Daarna discussieerden stadsbestuur en gemeenteraad herhaaldelijk over het slopen van de poort. Op 27 oktober 1899 verdedigde de heer **J.C. Bleijs** de sloop nog omdat "De poort zeer lelijk is en van weinig historische waarde". Uiteindelijk besloot de raad op 18 april 1900 het gebouw te behouden en te restaureren.

Tot 1961 was het zuidelijke deel van het gebouw in gebruik als politiepost. Een deel van het gebouw fungeerde als woning. In 1978 werd de rechtervleugel van de poort gekraakt. De Haarlemmerpoort stond al lang

De vierde Haarlemmerpoort van Hendrick de Keyser.

Poort met station Willemspoort er achter.

leeg omdat de gemeente zich geen raad wist met het gebouw. Architect André van Stigt werd er door de krakers bijgehaald. Er werd gepleit voor een woonfunctie en in 1985 worden er 17 HAT-eenheden gerealiseerd. Helaas was er alleen budget voor het interieur; de buitenkant verloederde verder.

Woningcorporatie Ymere besloot in 2018 tot verkoop aan Stadsherstel. De restauratie van de monumentale onderdelen wordt uitgebreid aangepakt.

Aan de crowdfundactie “Bouw mee aan dit icoon van Amsterdamse Trots” hebben honderden donateurs en Vrienden meegedaan, zodat dit monument weer kan stralen als vanouds.

Kijk voor u aan de wandeling begint even naar het gedenkteken voor Jacob van Lennep aan de westzijde van de Haarlemmerpoort

Gedenkteken

In 1851 werd de Amsterdamsche Duinwater-Maatschappij mede op initiatief van Jacob van Lennep opgericht. Hij werd ook de eerste voorzitter. In 1853 werd de eerste drinkwaterleiding in Nederland voltooid, met water uit de Amsterdamse Waterleidingduinen. Vanaf 12 december 1853 konden Amsterdammers drinkwater

halen bij het tappunt aan de Haarlemmerpoort.

We keren terug op onze schreden en lopen het Haarlemmerplein op richting Haarlemmerdijk

HAARLEMMERPLEIN

Het Haarlemmerplein lag aan een belangrijke uitvalsweg, de Spaarndammerdijk naar Haarlem. Het plein werd in 1617 aangelegd in het kader van de Derde Uitleg, een stadsuitbreiding, waarbij het eerste deel van de grachtengordel tot stand kwam. Hier moesten grote wagens hun vracht lossen en werden de diligences uitgespannen. Het stadsbestuur wilde voorkomen dat zulke grote gevaarten de stad zouden binnen rijden. Stalhouders, herbergen en tapperijen waren hier te vinden. Het Haarlemmerplein bleef tot begin twintigste eeuw de functie van wagenplein houden. Er was bijvoorbeeld sprake van een grote hoeveelheid huurkoetsen voor ‘rouw en trouw’. De paardentram van de Amsterdamse Omnibus Maatschappij had vlakbij een stalling aan de Brouwersgracht.

Het Haarlemmerplein in 1899, nog volop in gebruik als wagenplein. Aan de rechterkant een grote hoeveelheid huurkoetsen en linksvoor de paardentram.

Links vooraan op het plein vindt u de Wubboboom

De Wubboboomb

Na het overlijden van astronaut Wubbo Ockels (18 mei 2014) is voor hem een levend monument opgericht. Wubbo Ockels was initiatiefnemer van De Groene Grachten. Dit project stimuleert verduurzamen van monumentale panden aan de Amsterdamse grachtengordel. Stadsherstel was founding partner van De Groene Grachten en wil hiermee een bijdrage leveren aan verduurzamen van monumenten.

Drees

Aan de overzijde van het plein op no. 23 (donker pand met halsgevel) vindt u het geboortehuis van staatsman Willem Drees (5 juli 1886 – 14 mei 1988). Hij woonde hier de eerste 7 jaar van zijn leven.

Vervolg uw route op de Haarlemmerdijk

Haarlemmerdijk

De Haarlemmerdijk is bij de stadsuitbreiding van 1612 aangelegd als waterkering. Deze dijk is een vervanging van de oude zeedijk die iets zuidelijker lag. Daardoor is de Haarlemmerdijk nu een rechte straat, terwijl de Haarlemmerstraat nog het oude wat kronkelige patroon volgt.

Op no. 163 vindt u The Movies

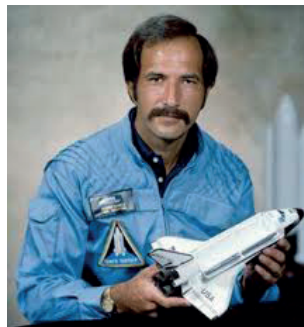
The Movies

De oudste nog in gebruik zijnde bioscoop in Amsterdam is The Movies, opgericht in 1912 onder de naam Bioscoop Tavenu. (Tot Aangenaam Verpoozing En Nuttige Uitspanning). Twee jaar later werd die naam al gewijzigd in Cinema Hollandia. Recent is The Movies weer geopend.

Vervolg uw route naar 109

De Mof

Vanaf 1885 was het pand alleen opslagplaats. Ferdinand Holzhaus, een Duitse migrant die met een handkar langs de deuren trok om kleding te verkopen. Hij kreeg in de buurt de bijnaam De Mof. Toen in 1913 de winkel opende, hield hij als goed ondernemer die naam aan.

Hollandia 1949

F. HOLZHAUS, BIJGENAAMD „DE MOF“.

Loop verder naar 98

Haarlemmerdijk 98-102

Omstreeks 1910 werden de panden 101- 103 afgebroken en vervangen door een postkantoor met bovenwoningen. De gevelsteen van 101 werd ingemetseld in de hal van het postkantoor.

Haarlemmerdijk 81 en 79

Hier vindt u twee gevelstenen, uit de tweede helft van de 18e eeuw, met gezicht op het Noord-Hollandse dorp Langedijk. Het is geen kloppende historische weergave van het dorp Broek op Langedijk. Langedijk bestond in die dagen uit 4 dorpen met elk een kerk. Van links naar rechts: de St. Maartenskerk van Oudkarspel, de St. Janskerk van Noord Scharwoude, de St. Pieterskerk van Zuid Scharwoude en geheel rechts de Pontianuskerk van Broek op Langedijk. De beeldhouwer heeft de 4 dorpen dus in elkaar geschoven

Loop verder naar 55

HAARLEMMERDIJK 55

2

Dit rijksmonument is een lang pand, dat is te danken aan het grote achterhuis. Dat aparte achterhuis had een uitgang naar de Zalmkopersgang. In 1736 zien we dat voor- en achterhuis al in gezamenlijk bezit zijn. Het pand wordt omschreven als het pand waar 't Scheepje' in de gevel staat.

In 1909 zien we een nieuwe naam opduiken: E. de Rooij. Hij verkocht tassen. Ruim 60 jaar later droeg de winkel nog steeds zijn naam. Het was de (familie) de Rooij die in 1917 Haarlemmerdijk 55 kocht en in 1964 Vinkenstraat 68. De familie verkocht in 1974 de twee huizen aan Stadsherstel. De eerste huurder was de tafeltennisser Frans Schoofs, die daarvoor in het pand Haarlemmerdijk 53 woonde.

Loop iets terug en ga linksaf de Binnen Oranjestraat in

Binnen Oranjestraat 3

Steen Wapen van Tessel. Deze gevelsteen werd in 1903 nog vermeld op Haarlemmerdijk 14. Daarna is het geval gaan zwerven. In 1955, op een veiling gekocht door Nicolaas Kroese (de Vijf Vlieghe). In 1991 kreeg het steentje een plaats in dit gerestaureerde 17-eeuwse pand.

Stop op de hoek van de Vinkenstraat

Vinkenstraat

De Vinkenstraat, tussen de Haarlemmerdijk en de Brouwersgracht, is rond 1600 ontstaan. Het is een kaarsrechte straat, doordat de Haarlemmerdijk ook kaarsrecht loopt, terwijl de Haarlemmerstraat veel meer kronkelt. De huidige Haarlemmerdijk was namelijk een 17e -eeuwse vervanger van de middeleeuwse IJdijk, die meer het IJ ingeschoven is. De Haarlemmerstraat volgt nog wél het middeleeuwse traject.

De straat werd afwisselend Vinkenstraat, Rietstraat, Middenstraat, Middelstraat, Haarlemmermiddelstraat en Binnen Oranjestraat genoemd. Tenslotte is voor de naam Vinkenstraat gekozen, naar de 16e -eeuwse Herberg de Rietvink die op deze plek stond. De dicht op elkaar gebouwde panden werden met allerlei soorten woningen en bedrijfjes gevuld.

3

VINKENSTRAAT 55, HOEK BINNEN ORANJESTRAAT

Dit pand is gesitueerd op de hoek met de Binnen Oranjestraat. Opvallend is de afgesneden hoek in het huis die stamt uit de tijd dat men met koetsen door de straten reed. Als een paard de bocht niet breed genoeg nam, maakte de koets een nog smallere bocht en kon dan een hoekhuis schampen. Bij de verkoop in 1973 staat beschreven dat het een beschermd monument is waar herstel aan uitgevoerd moet worden. Als Stadsherstel het pand in 1977 koopt, zijn die herstel werkzaamheden nog niet uitgevoerd. Het 17e eeuwse huis staat dan zwaar in de stutten.

Tijdens de restauratie van dit pand kon de voorgevel worden gered door aan de binnenzijde een schil aan te brengen van beton, verankerd aan de gevel.

Hier tegenover vindt u 74

4

VINKENSTRAAT 74

Dit rijksmonument uit de 17e eeuw had er bijna niet meer gestaan, want augustus 1908 was een bewoner bezig met het bereiden van het zondagsmaal op een petroleumstelletje toen dit omviel en de vlam in de pan sloeg. Gelukkig kon de brandweer, gewapend met een koolzuurspuit, de brand nog bedwingen. Op 28 september 1908 werd een bouwvergunning verleend om brandschade te herstellen. Bij de restauratie troffen wij de brandschade aan, maar nu staat het rijksmonument, met een 19e -eeuwse rechte sierlijst, die – heel bijzonder – onderbroken wordt door een zolderraam, er weer prima bij.

VINKENSTRAAT 68

Dit huis staat in de Vinkenstraat waar in de buurt een herberg stond en een veldje was waar op woensdag 31 juli 1566 de hageprediker Jan Arentz de eerste openbare toespraak hield voor protestanten. Het huis had oorspronkelijk een trapgevel, te zien aan de bogen boven de ramen. Voordat de restauratie begon het helemaal in de steigers. In 1985 werd eerst de fundering hersteld. De bouwkundige toestand van de voor- en achtergevel van Vinkenstraat 68 was toen zo slecht dat beide gedemonteerd en herbouwd moesten worden. De tuin achter Haarlemmerdijk 55, die, dankzij de sloop van het tweede achterhuis daar terugkeerde, is toegankelijk vanuit de Zalmkopersgang naast Vinkenstraat 68.

Volg de Vinkenstraat verder naar 39

Vinkenstraat 39

Femina Muller Kleine Kinderen Bewaarplaats

Stadsgeneesheer Samuel Coronel publiceerde in 1864 een vernietigend rapport over kinderbewaarplaatsen. Als antwoord op de misstanden nam Femina Muller met enkele voortvarende vrouwen uit de Amsterdamse elite in 1872 de kwakkelende 'Vereeniging tot Verbetering van Kleine Kinderbewaarplaatsen' over. De dames richtten in hetzelfde jaar een eigen bewaarschool op in de Vinkenstraat 39. Deze school was zes werkdagen open van half zeven 's ochtends tot half negen 's avonds. De ouders betaalden een klein bedrag; de enige andere eis was dat de kinderen tegen de pokken waren ingeënt. Op 77-jarige leeftijd trad Femina Muller af als presidente van de Vereeniging. De bewaarschool in de Vinkenstraat werd als eerbewijs naar haar vernoemd. Muller overleed op 15 april 1909, 82 jaar oud.

Aan het eind van de straat links en stop in het midden van de brug. Kijk aan de IJ-zijde naar de 'Huddestein'

Eenhoornsluis met Huddestein

Voorloper van het Normaal Amsterdam Peil. De Korte Prinsengracht is het verlengde van de Prinsengracht tussen de Brouwersgracht en het IJ, sinds 1832 het Westerdok. De monumentale sluis kreeg in eerste instantie de naam Princesluis maar werd omgedoopt tot Eenhoornsluis, naar brouwerij De Eenhoorn die op nummer 21 gevestigd was. Aan de IJ-zijde van de sluis bevindt zich een 'Huddestein'. Met een groef in acht over de stad verspreide peilstenen werd vanaf 1684 het 'Stadtspeyl' aangegeven: de zeedijkhoogte ten opzichte van het gemiddelde waterniveau, het AP (Amsterdams Peil). De stenen zijn vernoemd naar de toenmalige burgemeester Johannes Hudde.

6

KORTE PRINSENGRACHT 9

Dit rijksmonument met een pilaster-halsgevel is een goed voorbeeld van 'aannemersclassicisme'. In de gevel prijkt een gevelsteen van St Jans Lam. Het monument dateert van 1653 en bestaat boven de houten pui uit een gemetselde Pilaster-halsgevel. Het is dus van het type "klein model Vingboonsgevel". In 1955 kwam het pand in handen van de directeur van de Handelsmaatschappij "Carolina Wilhelmina" voordat Stadsherstel het vier jaar later kocht. Het pand maakte toen een vervallen indruk en was hard aan restauratie toe. Stadsherstel werd ook eigenaar van de twee panden ter linkerzijde, nummers 5 en 7. In 1963 startte de restauratie, waardoor dit zeer vervallen stukje Amsterdam nu weer eeuwen mee kan.

7

KORTE PRINSENGRACHT 7

Dit 17e-eeuwse huis is in de 18e eeuw verbouwd. Het kreeg toen een nieuwe pui en topgevel. En de insteekverdieping kreeg een plafond met de val van Icarus daarin afgebeeld. Een mooie waarschuwing aan de overmoedigen onder ons.

Als Stadsherstel het pand in 1959 verwerft geeft het een vervallen indruk. Het hoekhuis, ook van Stadsherstel, was half ingestort en de regen kon vrij naar binnen komen. Gelukkig kon enkele jaren later met de restauratie worden begonnen.

8

KORTE PRINSENGRACHT 5

Het huis met de gevelsteen "De Oude Amsterdammer" is gebouwd voor de Amsterdamse houtkopersfamilie Van Marcken. Het pand staat op een hoek.

Aan de onderpui en aan de in het voorhuis aanwezige schouw is een tapperij of café te herkennen. De trapgevel is in de Amsterdamse renaissancestijl uitgevoerd met grote boogblokken boven de ramen en rechte witte banden die de gevel horizontaal geleden. In de trappen zijn ook witte blokjes geplaatst. De gevelsteen heeft een nisvormige omlijsting, waarin een staande man is afgebeeld. De gevelsteen doet ouderwetser aan dan de bouwtijd van het pand. Vandaar dat het pand eerst rond 1652 werd gedateerd.

Sla rechtsaf de Haarlemmer Houttuinen in

De Haarlemmerhouttuinen

Let op de nummering! Doorbraakplannen hebben geleid tot de totale afbraak van de huizen met de even nummers en een verwarrende nummering door de gedeeltelijke sloop aan de oneven kant. Dat betekent dat aan de andere kant van de Korte Prinsengracht zowel het huurhuis (nr. 79) als het recht tegenover gelegen ei-

gen ontworpen huis (nr. 44A) van **Bleijs** verdwenen zijn.

WOONHUIS BLEIJS 44 A

Het huis van **Bleijs** was zowel woonhuis voor zijn grote gezin als wel zijn bureau als architect. Boven het poortje stond te lezen : "KUNST BRENGT GUNST". Aan de achterkant kreeg het pand een chaletkap met gietijzeren balkons.

Het Posthoorncomplex

Bij de kerk ontstonden maar liefst vijf scholen en een klooster. **Bleijs ontwierp het klooster en verbouwde de naast gelegen parochiale meisjesschool Sint Antonia, nr. 181-199.** De echtgenote van kerkbestuurslid J. Brandts was naar deze heilige Antonia genoemd. Het echtpaar gaf flinke bijdragen voor al deze naar haar genoemde scholen. Voor 1917 was er alleen voor openbaar onderwijs overheidssteun. De parochiale jongensschool van Bleijs op nr. 24-26 is verdwenen.

[Ga de kerk aan de pastoriekant op 47 naar binnen](#)

9

DE POSTHOORNKERK ONZE LIEVE VROUWE ONBEVLEKT ONTVANGEN P.CUYPERS 1860 -1863, 1886-1889

De huiskerk heeft in de 17e eeuw vier verschillende adressen gehad. Op de gevel van de laatste huiskerk was een posthoorn afgebeeld. De Posthoorn is de eerste van de door Cuypers gebouwde zes kerken in Amsterdam. Het was ook de eerste keer dat Cuypers een vieringtoren op een kerk plaatste. Pas in de tweede bouwfase kreeg de kerk een tweede transept en twee torens met ongelijke bekroning. De kerk is een driebeukige kruisbasiliek met een klaverblad koor en twee galerijen. In het interieur is gebruikgemaakt van gepolychromeerde bakstenen en natuursteen. De kruiswegstaties van A. Kläsener kregen een omlijsting van Bleijs. Voor een speciale prijs als parochiaan ontwierp Bleijs een bakstenen ombouw, met in het spitsboogveld op een gouden ondergrond een kruis en afsluitende sierband. Vermoedelijk ontwierp hij ook tegelijkertijd twee biechtstoelen. Buiten op de voorgevel zien we de voorstelling van Onze Lieve Vrouwe Onbevlekt Ontvangen. Maria trokend op een bijna onzichtbare maansikkel en daaronder kronkelend de slang van het kwaad.

10

HAARLEMMERSTRAAT 115

Vanaf 1879 was dit pand in gebruik bij schoenfabrikanten. In 1969 kwam een aanschrijving van Bouw- en Woningtoezicht voor herstel van het dak, dat grotendeels afgewaaide was na een storm, totale kosten fl. 28.000. Stadsherstel kocht het pand, voor het symbolische bedrag van f1,- met de verplichting tot herstel. In verband met funderingsproblemen van de muur met het buurpand op nr. 117 werd enige vertraging ondervonden. Van één winkeldeur met entree in het midden, werden bij de restauratie weer twee deuren met snijramen erboven aan de zijanten van het pand gemaakt. In de ramen werden de 19e -eeuwse T-ramen vervangen door een roedeverdeling. Er zit nu een kaaswinkel in.

Blijf de Haarlemmerstraat volgen

Hoek Haarlemmerstraat / Buitenbrouwerstraat

Deze sigarenzaak was tot 2000 eigendom van Bennie Muller, Ajax 1958-1970, 341 wedstrijden. Eén van de vier Joodse spelers die ooit als professional bij Ajax speelden.

Blijf de Haarlemmerstraat volgen tot 75

11

WEST INDISCH HUIS

Het statige pand aan de Haarlemmerstraat staat bekend als het West-Indisch Huis. Dit pand opende in 1617 als vleeshal en wachtruimte voor de schutterij. In 1623 verbouwde men het tot hoofdkantoor van de WIC. In het gebouw liepen admiralen in en uit, zoals Piet Heyn en Maarten Harpertzoon Tromp, bestuurders zoals Peter Stuyvesant en Joan Maurits van Nassau, kooplieden en vele zeekapiteins. In de kelders en op de zolders werd koopwaar opgeslagen, maar ook de buit van admiraal Piet Heyn die in 1628 de Spaanse Zilvervloot veroverde (zilver, specerijen, zijde en amber). In 1647 raakte de WIC in financiële problemen, en werd besloten te verhuizen.

In 1975 brandde het pand door een vuurpijl volledig uit. Geurt Brinkgreve, geestelijk vader van Stadsherstel, was één van de initiatiefnemers van de Stichting Het West-Indisch Huis, die het pand redde.

Het West Indisch Huis wordt gezien als het geboortehuis van New York, omdat in de zaal van de Heren XIX in 1625 de bewindhebbers opdracht gaven op het eiland Manhattan een fort te bouwen. Op de binnenplaats

staat sinds de restauratie een fontein met beeld van Peter Stuyvesant, Directeur Generaal van Nieuw Nederland van 1645-1664.

Ga na het gebouw rechts de Herenmarkt op en neem een kijkje op de binnenplaats

12

HERENMARKT 9

In 1975 werd Stadsherstel eigenaar van het pand met de sobere houten lijst en houten onderpui. De stenen toegangsstrap geeft toegang tot twee deuren van verschillend formaat. Elke restauratie levert wel verrassingen op: de ene keer blijkt alles in slechtere staat dan verwacht, een andere keer komen historische bouwsporen tevoorschijn. Dit laatste was het geval bij Herenmarkt 9. In de achtergevel werden twee puibalken uit circa 1620 gevonden en de kelderingang aan de achtergevel bevatte een stijl van een kruiskozijn dat oorspronkelijk elders in de achtergevel zat. De originele onderpui, in de vorige eeuw betimmerd, is alleen hersteld; stoep en kelderingang moesten vernieuwd worden.

13

HERENMARKT 19

In het jaar dat de restauratie van het buurpand Herenmarkt 21 gereed kwam, kreeg Stadsherstel dit pand in bezit. Het pand is tenminste twee keer ingrijpend verbouwd: alleen de bouwmuren zijn nog 17e-eeuws. Onder eigenaar J.G. Koppe vond in 1880 een tweede ingrijpende verbouwing plaats. Mogelijk is expediteur Jan Gijsbertus (1841-1908) familie van de in 1909 (na zijn overlijden dus) opgerichte scheepsagentuur J.G. Koppe die het NACO-huisje liet bouwen.

De gepleisterde voorgevel, de onderpui en het portiek zijn in de bestaande toestand hersteld, waardoor het uiterlijk van het pand karakteristiek is voor de tweede helft van de 19e eeuw.

Herenmarkt

De Herenmarkt kwam in 1835 in het nieuws door het Soeploodsoproer of Belastingoproer waarbij woningbezitters in opstand kwamen tegen een onroerendgoedbelasting. Zij bestormden een soeploods op de Herenmarkt en staken die in brand. De soeploods dankte zijn naam aan de soep die daar in de winter aan armen werd uitgedeeld, zogenaamde Rumfordse soep. De soepuitgifte was in 1800 elders in de stad gestart en was geen overbodige luxe: al in het eerste winterseizoen werden er 790.000 porties uitgedeeld. Vanaf 1815 kwam er naast nr 19 een permanente locatie: de 'Soeploods', met het devies "Aan de weldadigheid gewijd" op de gevel.

Recept Rumfordse soep

1 deel parel gort, 1 deel gedroogde erwten, 4 delen aardappelen, zout, oud zuur bier. Langzaam koken tot het indikt, eten met brood.

Op Herenmarkt rechtsaf richting Brouwersgracht

14

HERENMARKT 21

Voor aankoop door Stadsherstel deed Bureau Monumentenzorg onderzoek naar het inwendige van dit pand, waarbij bleek dat het uit kunsthistorisch en architectonisch oogpunt interessant was, een zogenaamd vergeten monument.

Het 17e eeuwse huis is voorzien van een halsgevel, te zien op de tekening van de brand van de soeploods. Bij aankoop was er geen halsgevel meer, maar een versoberde lijstgevel. De geheel verdwenen gevelbekroning werd tijdens de restauratie opnieuw vervaardigd op basis van gegevens van Bureau Monumentenzorg.

15

HERENMARKT 23 / BROUWERSGRACHT 62

In de jaren zeventig van de vorige eeuw was de hoek met de Herenmarkt zeer vervallen. Begin 1970 kocht Stadsherstel Herenmarkt 21 aan; later volgde het hoekpand Brouwersgracht 62 / Herenmarkt 23 (het achterhuis dat zich onder hetzelfde dak bevindt maar een eigen kadastraal nummer heeft).

Het pand komt voor in het grachtenboek uit 1768, van Caspar Philips (1732-1789). Te zien is dat het pand toen een halsgevel had met een aanzienlijk rijkere gevelbekroning dan de klokgevel die in de loop der tijden zeer verarmd en verminkt was geraakt. Bij de restauratie is de architect uitgegaan van de latere klokgevel met de allure van weleer. De 'boekensteun' op de hoek van de Brouwersgracht is in volle glorie hersteld.

3e Haarlemmerpoort(je)

Hier was tijdelijk de derde Haarlemmerpoort gevestigd. De Brouwersgracht werd in 1585 gegraven als verbinding tussen de nieuwe grachten aan de binnenkant van de Haarlemmerdijk.

Tijdens de Tweede Uitleg, tussen 1586-1596 werd ongeveer op deze plek een tijdelijke Haarlemmerpoort neergezet. Deze heeft er tot circa 1612 gestaan, toen dit stukje van de gracht gedempt werd. Veel stelde deze 'poort' niet voor: een stevig hek achter een dubbele ophaalbrug over de stadsgracht. Omdat de stadsuitbreiding in rap tempo ging was van meet af aan duidelijk dat de poort op deze plek geen lange leven beschoren was. Vermoedelijk is de Brouwersgracht vernoemd naar de bierbrouwerijen die hier – aan het water met goede aanvoermogelijkheden van graan, hop en turf – gevestigd waren.

Melkmeisjesbrug

De naam herinnert aan de melkmarkt die op de Brouwersgracht werd gehouden. Toen er vlakbij deze brug een drukbezochte uitspanning kwam, waar een melkmeisje op het uithangbord stond, werd dit voetgangersbruggetje naar haar genoemd.

16

BROUWERSGRACHT 46

Stadsherstel kocht in augustus 2020 met korting het rijksmonument Brouwersgracht 46 van mevrouw Henriëtte De Langen. Zij was samen met haar zus eigenaar van het pand. De twee zussen De Langen waren begin jaren '80 op zoek naar een gezamenlijk huis in Amsterdam. "We hebben naar geen enkel ander pand meer gekeken. Wij hebben op het huis gewacht en het huis op ons", vertelde Henriëtte de Langen.

Na het overlijden van zus Miek in 2019, werd Stadsherstel benaderd door de familie. Er werd afgesproken dat mevrouw De Langen, na aankoop van het pand door Stadsherstel, tot aan het eind in het door haar zo geliefde pand kon blijven wonen. Dochter Francine Jageneau geeft aan dat het heel fijn was dat haar moeder hier kon blijven wonen: "Dat Stadsherstel niet de hoofdprijs kan betalen was voor ons totaal geen punt."

Eind 2022 begonnen de voorbereidingen voor restauratie. Hierbij wordt isolatie aangebracht en worden duurzaamheidsmaatregelen getroffen zoals lage temperatuurverwarming en ventilatie met warmteterugwinning. Na restauratie komen er twee woningen in het pand. De oplevering is naar verwachting eind 2023.

17

BINNEN VISSERSSTRAAT 23 T/M 9

In deze straat heeft Stadsherstel verschillende panden gerestaureerd. Het is een bijzonder mooie groep huizen geworden. Het pand op nr 9 verkeerde in zo'n slechte bouwkundige toestand dat het in 1991, kort na verwerving, in overleg met Monumentenzorg, werd gedemonteerd. Het werd in 1997 herbouwd met gebruikmaking van de oude bouwmaterialen. Bij de restauratie werden op het achtererf twee inpandige huizen aangetroffen. De huizen waren bereikbaar vanuit de steeg rechts van het pand, "De Wijdegang" geheten. In de gevel van 9 werd in 1997 een gevelsteen met de beeltenis van een Jonkheer aangebracht. De steen is aangeboden bij het afscheid van Barbara Jonkheer, die na 19 jaar afscheid nam van haar werk bij Stadsherstel. Alle panden van Stadsherstel in de Binnen Visserstraat werden gerestaureerd ten gunste van muziekstudenten van het Jan Pieterszoonhuis.

Binnen Visserstraat 4

Gevelsteen MET GOVT VERBOVT. Na de restauratie van het pand die bijna 15 jaar in beslag nam, liet de eigenaar deze van keramisch materiaal gemaakte steen plaatsen. De tekst spreekt voor zich.

18

HAARLEMMERSTRAAT 3

Al bij de oprichting van Stadsherstel werd de wens uitgesproken om ook 'open gaten' aan te kopen. Het terrein Haarlemmerstraat 3 werd aangekocht om bebouwing mogelijk te maken bij restauratie van nummer 1. In 1962 ontving de toenmalige eigenaar de eerste aanschrijving van Bouw- en Woningtoezicht om het pand in te pakken omdat het naar links zakte tegen nummer 1, dat op zijn beurt begon over te hellen naar het Singel. Omstreeks 1971 is het tot de eerste verdieping gesloopt. In 1979 werd ook het onderstuk gesloopt. Bij de start van de restauratie bleek de bouwkundige staat van nummer 1 zo slecht dat eerst nummer 3 is gereconstrueerd. Nummer 1 is daarbij verankerd aan de gezonde, stabiele constructie die nummer 3 bood.

19

HAARLEMMERSTRAAT 1

Dit pand is gesitueerd op een voor het stadsbeeld belangrijke hoek bij de Haarlemmersluis aan het Singel. In 1685 werd het pand voorzien van een klokgevel, waar we dan ook natuurstenen cartouches vinden met daarop 'Anno 1685'. Vanaf 1851 is hier de tapperij van Hendrik Frederik Maks gevestigd. Tot in de jaren 70 van de

twintigste eeuw bleven in het hoekpand cafés gevestigd.

Loop over de brug naar de hoekpanden

20

NIEUWENDIJK 1 / PRINS HENDRIKKADE 1 ABC

Dit in de kern 17e eeuwse hoekpand werd in 1972 in zeer slechte staat door Stadsherstel aangekocht. Na de restauratie in 1978 werd de 19e eeuwse klokvormige rollagentop vervangen. Van het pand Utrechtse Dwarsstraat 60 werd de klokgevel uit de 17de eeuw in Hollandse Classicistische stijl geplaatst.

Op onderstaande prent is helemaal rechts achteraan het hoekhuis Nieuwendijk 1 te zien.

Vanaf de sluis zijn in de kademuur de natuurstenen blokken van de middeleeuwse muur zichtbaar. Bij herstelwerkzaamheden werd dit deel van de stadsmuur aangetroffen.

Haringpakkerstoren

De Heilige Kruistoren was de afsluiting van de middeleeuwse stadsmuur en kreeg na de Alteratie de naam Haringpakkerstoren. Op de prent van Jan de Beijer uit 1755 heeft de toren de door Hendrik de Keyser in de 17de eeuw opgezette spits. De toren werd in 1829 gesloopt. Stadsherstel wilde aan de hand van de oorspronkelijke bouwtekeningen een reconstructie van de toren. Maar toen de nominatie tot werelderfgoed in gevaar dreigde te komen werd het plan gestaakt. Alleen het bovenlicht in Raamsteeg 6 en deze beker houden de herinnering aan het plan levend.

De Stromarkt

Het gebied van Stromarkt, Kattengat en Hekelveld was in de middeleeuwen een drassig terrein met veel slootjes. Na de bouw van de muur werd dit deel van de stad door het Singel begrensd. In 1601 werd een deel van het Kattengat drooggelegd. De huidige Koggestraat werd niet drooggelegd en werd na verbreding de doorvaart naar het Singel. Bij het Hekelveld bleef de verbinding met de N.Z. Achterburgwal (Spuistraat) tot de dempingen rond 1860 bestaan. Tot 1668 werd de stromarkt op het Singel gehouden. Maar met de bouw van de Lutherse kerk in dat jaar werd de markt verplaatst naar de huidige Stromarkt.

Stadsherstel en de Stromarkt

Rond 1930 was het verval van de Stromarkt misschien nog "romantisch" te noemen. Maar in de jaren zestig vertoonden de Stromarktpanden 5 t/m 15 een naargeestig aanblik. Brinkgreve sprak hier zelfs van zwaar verkrotte huizen. In de eerste fase van herstel werden de panden 17 t/m 23 van het Sonestahotel gerestaureerd.

Loop links de Stromarkt op

STROMARKT 15 EN 13

21

Het hoge hoekpand Stromarkt 15 werd het eerst onder handen genomen. Al in 1600 is er sprake van een huis met achterwoningen. Het pand kende vele bewoners en talrijke verbouwingen vonden plaats. Zo klaagt een bewoner aan het einde van de 17e eeuw over de overlast van hoeren in Gouwenaarssteeg. Maar van 1926 tot 1932 bevond zich hier een evangelisatiepost van het leger des heils. De belangrijkste verbouwing is van 1670 tot een huis in Hollands Classicistische stijl met klokgevel. Tijdens de restauratie werd de verminkte top hersteld, net als de festoenversiering en de jaartalstenen-cartouches. Achter de 19e eeuwse gebouwde winkelpui komt u bij Koffiespeciaalzaak Sango om te genieten van wat lekkers. Vandaag krijgt u met uw Vriendenpas 20% korting op het foodmenu.

Stromarkt 13 komt al in de 16de eeuw in aktes voor. In een huis vlak bij de haven treffen we dan ook een scheepstimmerman en een schipper aan. Verder wijnkopers en een tapper. Het huis kreeg in 1924 een lelijke nieuwe gevel en was vlak voor de restauratie in erbarmelijke staat. In feite geen monument meer ondanks de nog aanwezige 17e eeuwse skeletconstructie. Dankzij historische foto's werd het pand van een nieuwe 19e eeuwse gevel voorzien.

22

STROMARKT 11 EN 9

De twee gevels van de panden zijn totaal verschillend maar horen bij elkaar. Het was een tweelinghuis met trapgevels in één houtskelet. De reconstructie laat goed de ontwikkeling van beide gevels zien. De bekendste bewoner van nummer 9 was Hendrik Beerenburg die hier zijn beroemde kruidenbitter verkocht. In 1742 werd hij dan het hoogst aangeslagen voor een speciale belasting op de Stromarkt. Nog eeuwen bleef het pand in bezit van zijn verwanten. Omdat de panden constructief bij elkaar hoorden werden ze samen gerestaureerd. Zo werden de twee kleine winkels in de panden samengevoegd. Op de puibalk is de Venetiaanse leeuw en de opengeslagen bijbel met zijn initialen weer hersteld en de beer in de burcht werd vernieuwd.

Kijk even de steeg in om het verschil in straatniveau met de Nieuwendijk te zien.

De Vrienden hebben ruim bijgedragen aan de restauratie; stoepen, hekwerken, lantaarns, houtsnijwerk en uithangborden.

23

STROMARKT 4D / SINGEL 1

Het bijzondere van dit monument is dat is dat het twee voorgevels heeft. Aan de Stromarkt een vroeg 17e eeuwse trapgevel en aan de Singelkant een laat 18e eeuwse lijstgevel met een in 1892 door architect G.B. Salm verbouwde pui.

Dankzij de Vrienden kreeg Singel 1 sierhekken op de oude smidsedeuren, en aan Stromarkt 4D buitenlantaarns en gietijzeren hekwerk.

De trapgevel kreeg een nieuwe natuurstenen geveltopbeëindiging. Bovendien werd in 4D ook nog een restant van een waterkelder ontdekt.

We gaan verder op de Singel

Singel 11 - de Ronde Lutherse Kerk

Net als de eerste Lutherse kerk aan het Spui van architect Dortsman is deze tweede lutherse kerk duidelijk zichtbaar. Een dreigement van de Lutherse Deense koning om de Sont af te sluiten was nodig om op het Spui een kerk te mogen bouwen. Sindsdien vormden de Lutheranen een uitzondering op de voor katholieken, remonstranten en doopsgezinden geldende regel dat hun kerken vanaf de weg niet zichtbaar mochten zijn. Alleen een toren was verboden zodat de tweede kerk in 1668 een koepel kreeg. De kerk brandde in 1822 af, waarna deze reconstructie werd gebouwd.

In 1895 ontwierp Bleijs een woonhuis met bedrijfsruimte in Duitse chaletstijl. Zijn opdrachtgever J.P.P. Henkus had een vergunning gekregen om “een op gaskracht te drijven mineraal – en limonadefabriek” in dit pand te vestigen. In november prees hij in advertenties zijn limonade als een “verwarmende, heerlijke en gezonde Winterzoopje” aan. Op de ontwerptekening van de voorgevel is links onderaan Henkus’ handtekening te vinden. Op de foto van 1990 is het huis nog met de originele onderpui te zien. Maar deze is al in 1993 verdwenen door de verbouwing van het hotelcomplex.

Singel 46 – 48

Tegenover het in chaletstijl gebouwde huis van Bleijs zien we een gebouw uit 1920. Het hoekpand in Amsterdamse Schoolstijl is van architect A. Moen. Het ontworpen confectionatelier en kantoorgebouw kreeg op de hoek een verticale versiering als een soort bakstenen harmonica.

Vervolg het Singel en stop bij nummer 33 om naar de overkant te kijken

Singel 66-68

ook aan de overzijde een fraai versierde verhoogde lijstgeveluweeling in Lodewijk XV stijl uit 1760.

Bij Singel 43 bevindt zich de Korte Korsjespoortsteeg. Kijk even deze steeg in. Halverwege ligt de Teerketelsteeg en aan het einde staat links de Dominicuskerk

Dominicuskerk

Het is één van de zes kerken die ontworpen is door Pierre Cuypers en die nog steeds wekelijks gebruikt wordt voor de eredienst.

De kerk is gebouwd eind 19e eeuw en werd ingewijd in 1893. Deze kerk was de opvolger van een missie statie die al in 1624 gesticht werd en de naam had van Het “Stadhuis van Hoorn”. Naast de kerk bevond zich ook een Dominicanenklooster, dat tot eind jaren 70’ van de vorige eeuw in gebruik was als klooster.

Al ruim 50 jaar is het geen rooms katholieke kerk meer, maar een oecumenische gemeenschap, die ontstaan is toen de landstaal zijn intrede deed in de katholieke kerk en er veel nieuwe muziek ontwikkeld werd door onder ander Huub Oosterhuis en Bernard Huybers.

Verder lopen langs het Singel tot de Lijnbaansteeg

Singel 83 – 85

Het oude Veerhuis de Swaen uit 1652 in Hollands Classicistische stijl met pilasters, festoenen en houten onderpui. De voorgevel is in de steeg en de lange zijde van het huis aan de gracht. Beide gevels zijn op vlucht gebouwd.

Singel 140 – 142

Tegenover Singel 117 staat weer een tweeling met rolornamenten naar ontwerp van Hendrick de Keyser uit 1605 te pronken. In de loop van de tijd was nummer 140 veranderd in een lijstgevel met het onderstuk uit de 17e eeuw. Bij de restauratie in 1967 is de trapgevel gereconstrueerd.

Singel 111-113

Beide panden hebben een lijstgevel uit de 18e eeuw maar zijn geen tweeling. De panden zijn wel met elkaar verbonden door één deur en een dubbele stoep.

25

A.G.BLEIJS
BOUWMEESTER
AMSTERDAM

SINGEL 135

Dat op de gevel “Rouaense Boeijer” staat is niet zo verwonderlijk. Want het Singel tussen de Lijnbaansteeg en de Jan Roodenpoortstoren werd de Rouaansche kaai genoemd. Sinds 1611 vond vanaf hier de beurtvaart naar Rouaan plaats. De schepen gingen met passagiers, vracht en vee via vaste routes van Amsterdam naar Rouaan, en verderop vanaf het Singel naar Londen. In de 18e eeuw kreeg het pand een halsgeveltop in een late Lodewijk XIV stijl met hoekvazen en een stoep met een hoge deurlijst. In 1883 vroeg notaris Buhrs aan Bleijs om het souterrain en beletage zowel aan de voor- als achterzijde voor hem te verbouwen. In het souterrain kwam een provisieruimte. Op de beletage kwam een entresol voor het kantoor van Buhr. Bleijs verving de 18e eeuwse ramen voor 19e eeuwse ramen. Maar de volgende bewoner liet in 1934 de ramen in de gevel weer van een 18e eeuwse roedeverdeling voorzien. Bij latere verbouwingen zijn er steeds meer aanpassingen van Bleijs in het interieur verdwenen.

We lopen een paar huizen terug en gaan de Nieuwe Spaarpotsteeg in.
In de Spuistraat gaan we een paar huizen naar links

SPUISTRAAT 94

Dit is het tweede huis dat Jan Jongkind onlangs aan Stadsherstel naliet. Een interessant huisje van een interessante man die tot het laatste genoot van zijn leven. Aan de gevel is te zien dat deze vernieuwd is en dat er een oude gevelsteen in is geplaatst met de afbeelding van een stier en het jaartal 1695. Teunis Dirksz Osseweijer /Osseweijder werd in 1694 eigenaar van het pand en blijkbaar bracht hij een jaar later de gevelsteen aan in de gevel.

In het pand was in 1883 de Amsterdamsche Biljartfabriek van Bernard Elsenburg gevestigd. In 1917 was er een winkel in verfwaren, glas en vernissen te vinden. Vanaf 1938 zat er een expeditiebedrijf in met bodediensten tussen Amsterdam, Steenwijk en Groningen. De vrachtwagens van oa deze firma veroorzaakten aan de kop van Nieuwezijds en Spuistraat jarenlang verkeerschaos. Pas in 1957 verhuisde het Bodecentrum. Deze zondag wordt de gevelsteen weer van kleur voorzien, misschien ziet u Wil Abels aan het werk.

We steken de Spuistraat over en gaan de Mosterpotssteeg in.

Op de Nieuwezijds Voorburgwal steken we over en lopen naar rechts richting het Paleis op de Dam

Nieuwezijds Voorburgwal 87 t/m 97 Blaeu Erf

Deze panden maken deel uit van Blaeu Erf. De panden, 18 in totaal, ook gelegen in de St. Geertuidensteeg en de St Nicolaasstraat, kreeg Stadsherstel in 1978 als uitgebrande bouwval in handen. Na de grootste restauratie in onze geschiedenis was het project in 1985 klaar. Stadsherstel bracht de woonfunctie terug en gaf het gebied de naam Blaeu Erf, als herinnering aan de wereldberoemde drukkerij van Joan Blaeu die verderop in 1672 geheel uitbrandde. In de 16e eeuw was begonnen met bebouwing van de Nieuwezijds Voorburgwal: eerst vooral woonhuizen, later pakhuizen.

NIEUWEZIJD'S VOORBURGWAL 87

In de 16e eeuw werd op nr. 87 een woonhuis gebouwd. Er woonden onder andere een tafelbordverver en een spekkoper. De laatste koopt het huis in 1641 voor f 3900,-. Een eeuw later wordt een 'ledig erf' verkocht en komt er een pakhuys voor wollen en katoenen garens. Weer later erft Anna Cramer, regentes van het Luthers Diaconiehuis, het pand. Zij en haar man, Andreas Bonn, hoogleraar aan het Atheneum, wonen aan de Herengracht. Hij was eind 18e eeuw feestredenaar bij de opening van het natuurkunde departement van Felix Meritis. Rond 1950 kreeg het pakhuys een trapeziumgevel: een verbrede tuitgevel.

28

NIEUWEZIJD'S VOORBURG WAL 89

In 1604 heeft dit huis een uithangbord "De Drie Groene Hekels". Een hekel is een werktuig dat gebruikt wordt in de touwslagerij. Een ietwat angstaanjagend gereedschap, denk aan de uitdrukkingen waarin het voorkomt: zo betekent iemand 'hekelen' of 'over de hekel halen' scherp beoordelen of kwetsen. In 1899 werd de winkelpui aanzienlijk gewijzigd door architect Foeke Kuipers (bekend van o.a de Roode Leeuw aan het Damrak). De entree van de garehandel werd verplaatst naar nummer 87.

29

NIEUWEZIJD'S VOORBURG WAL 91

De gegoede bewoners van Wijk II, waartoe ook het pand op nummer 91 tot 1650 behoorde, hadden de burgerplicht om dienst te doen bij de schutterij. Latere eigenaar Barent Harmenszn is een van de oudere schutters op Rembrandts Nachtwacht. In 1908 wordt aan een Ter Haar-telg een bouwvergunning verleend om nummer 91 te gebruiken als magazijn. In die tijd zijn er vermeldingen van: een makelaar in verfwaren en petroleum, de Koninklijke Hoeden-, Petten en Pelterijen (bont) Fabriek en drukkerij Elsevier. De uitgeverij verhuisde in 1887 naar Amsterdam, toen er een concentratie ontstond van bladen- en krantenuitgevers aan de Nieuwezijds.

30

NIEUWEZIJD'S VOORBURG WAL 93

Dit pand en het hoekhuis, de Prins van Oranje, kregen begin 19e eeuw een nieuwe gevel met een rechte lijst. In de 20e eeuw werd in de zijgevel, aan de St. Nicolaasstraat, een beeldje aangebracht van de heilige Nicolaas, schutspatroon van Amsterdam. Hier woonde in de 17e eeuw Louys Craijers, de voogd van Spinoza en van Rembrandts zoon ten tijde van diens faillissement. Dankzij deze Craijers weten we dat de kunstschilder ongeveer f 1.600,- verdiende met het maken van zijn enige schuttersstuk De Nachtwacht.

In het pand zit een restaurant. Wist u dat u in april op vertoon van uw Vriendenpas 10% korting op het hoofdgerecht krijgt.

31

NIEUWEZIJD'S VOORBURG WAL 97

Het huis op de andere hoek van de Sint Nicolaasstraat was in 1736 voor f 9.900,- in handen van Christiaan Hulst overgegaan en werd voor f 200,- verhuurd aan blaasbalgmaker Barent Korte. Deze werd niet taxabel geacht, zodat zijn inkomen onder de f. 600,- per jaar heeft gelegen. Na een rumoerige geschiedenis krijgt in 1968 de firma H.C. Tabak het in handen. Tabak wil ook dit huis en verschillende buurpanden slopen en er

een parkeergarage bouwen. Maar zo makkelijk krijgt hij geen vergunning en daarom blijven zijn panden leegstaan totdat ze worden gekraakt. In 1974 brandt een aantal panden af en in 1978 krijgt Stadsherstel het in bezit en maakt het deel uit van het enorme renovatie project Blauw Erf.

Nieuwezijds Voorburgwal 178 Port van Cleve

Vanaf 1592 was dit het bierhuis van brouwerij "De Hooiberg", die daar achter lag en doorliep tot aan de Spuistraat. In 1864 werd deze brouwerij overgenomen door de jonge Gerard. A. Heineken; hij startte hier de Heineken Brouwerij. 20 Jaar later verhuisde hij het bedrijf naar de Stadhouderskade.

Langs de Nieuwe Kerk, achter het Paleis langs en dan de twee panden op de volgende hoek

32

NIEUWEZIJD VOORBURG WAL 149 PALEISSTRAAT 23

Stadsherstel verkreeg dit hoekpand in 1973. Het was belangrijk om deze hoek te redden omdat de viering van 'Amsterdam 700' aanstaande was. Een zeer vervallen monument in een dubbele rij stutten tegenover het Paleis op de Dam dat was op z'n Amsterdams gezegd 'geen ponem'. Vóór 1875 werd de Paleisstraat de Gasthuissteeg genoemd. In de middeleeuwen lag aan de overkant het Sint Elisabethgasthuis. Dit maakte in 1652 plaats voor het nieuwe stadhuis. Veel boekverkopers en hoedenmakers waren in deze straat actief. In dit pand was ooit een kousenmaker gevestigd, maar ook een ivoordraaier, een horlogemaker en vele winkeliers.

Zo verkocht A. van Tuyll er vanaf 1880 wel 20 jaar lang teercapsules. Deze werden door de Parijse apotheker Guyet gemaakt van teer met een laagje gelatine eromheen, zodat ze makkelijk in te nemen waren en niet vies smaakten. Zowel teercapsules als teerlikeur werden in die tijd aanprezen als geneesmiddel tegen toring, bronchitis en verkoudheid.

We steken de Dam over en langs het Monument gaan we naast Krasnapolsky de Pijlsteeg in

33

PIJLSTEEG 35

Tot 1409 heette de Pijlsteeg Apostelensteeg. Dirk Pijl, burgemeester tussen 1383 en 1394, werd eigenaar van een huis met erf. In 1994 is Pijlsteeg 35, samen met de

twee panden rechts, door Stadsherstel gekocht van Grand Hotel Krasnapolsky dat hier veel nieuwbouw realiseerde. Het behoorde tot een groot complex dat ooit gebruikt werd door distilleerderij Wynand Fockink. Het werd tegelijk met de verdiepingen op de begane grond rechts, geschikt gemaakt als slijterij en voor distilleerderij Janssens. Deze drankstoker, die de rust in de steeg bewaakt, had het oude proeflokaal in nummer 31 nieuw leven ingeblazen. Dit proeflokaal 'De Gekroonde Wildeman' van Wynand Fockink, is een pand uit 1689 met een klokgevel met fruit- en bloemmotieven aan de zijkanten. Het wordt afgesloten door een 19e eeuwse afdeklijst. De houten pui en het winkelinterieur zijn 18e eeuws. Het was in 1689 de tapperij van de heer Bierman en in 1730 nam Wynand Fockink het over. Het 17e eeuwse uithangteken met de Gekroonde Wildeman erop is binnen nog te bewonderen.

34

PIJLSTEEG 39

Door de pandjes verzamelaars Wynand Fockink en hotel Krasnapolsky is er veel gesloopt in deze steeg in de vorige eeuwen. Maar toch zijn er nog juweeltjes te bewonderen, zoals diverse gevelstenen én ons kleine pandje op nr. 39 in een rijtje van vijf dat van hotel Krasnapolsky werd overgenomen. In de Pijlsteeg was een combinatie van diverse ambachten vertegenwoordigd; in dit pand zat een kunsthandelaar, verderop in de steeg woonden en werkten andere ambachtslieden en er waren kunstenaars gevestigd die blij waren met de bordelen. Want de dames fungeerden als model.

35

PIJLSTEEG 43/51

Rond 1500 werd Amsterdam een drukke havenstad. De gemeente bepaalde dat alleen dienaren van de schout (ambtenaren) hoerenhuizen mochten houden, en dat alleen in bepaalde straten, o.a. de Pijlsteeg. Op nummer 27 was tot 1860 speelhuis De Pijl te vinden, een luxueus bordeel. Aan het einde van de 19e eeuw kwamen er chiquere gasten voorbij, toen het danshuis vervangen was door uitbreidingen van Grand Hotel Krasnapolsky: onder andere haar wereldberoemde wintertuin ontworpen door architect G.B. Salm. In 1881 ontwierp de Hoornse/Amsterdamse **bouwmeester A.C. Bleijs** ook een wintertuin, maar dan in Hoorn. Het monument waar de tuin zich in bevindt, is in 2000 door een collega organisatie, Stadsherstel Hoorn, gerestaureerd. Bleijs zal het idee voor een wintertuin waarschijnlijk hebben opgedaan bij Grand Hotel Krasnapolsky.

Ook heeft Bleijs een andere link met deze panden, nakomelingen van Fockink waren grote sponsors van de Sint Nicolaaskerk van Bleijs.

Zagen de panden er van buiten redelijk gaaf uit, van binnen had zwam gezorgd voor een grootschalige aan-

tasting van de kap en de balklagen. Slechts door het vervangen van delen van het hout en het schoonbranden van de muren kon het gevaar voor nieuwe aantastingen in de toekomst worden voorkomen.

36

PIJLSTEEG 47/53

Voorheen was dit nummer 41. Het stond in 1942 bekend als de Ster toen het door Wynand Fockink gesloopt zou worden. Het is een hoog pand met klokgevel onder waarschijnlijk 18e-eeuwse rollagen met een begin 19e-eeuwse houten afdeklijst. In dit pand en het linker buurpand zijn na de restauratie vijf woningen gerealiseerd. Op de begane grond is de likeurstokerij van Wynand Fockink teruggekomen.

37

PIJLSTEEG 57/61

De voorgevels van de panden aan de Pijlsteeg zijn nog redelijk authentiek, maar vooral de achtergevels aan de binnentuin hebben op de begane grond in restauratieve zin een facelift ondergaan. Hier zijn immers -jaren eerder- de achterliggende loodsen van Wynand Fockink afgebroken, waarna de aansluitingen op de monumenten aan de Pijlsteeg slechts provisorisch waren dichtgemaakt.

In de Pijlsteeg stond vroeger een poort die diende als entree voor de likeurstokerij. Vanwege de nieuwbouwplannen en de passage van Grand Hotel Krasnapolsky, die veel panden had overgenomen, werd de poort verplaatst naar de Oudezijds Voorburgwal.

Als we op de Voorburgwal komen even een paar huizen naar links

38

OUDEZIJD'S VOORBURGWAL 234

In zijn hoogtijdagen was de likeurstokerij van Wynand Fockink verspreid over maar liefst 38 panden in het gebied van de Pijlsteeg en de Oudezijds Voorburgwal. In dit pand zat een deel van het hoofdkantoor van het wereldberoemde bedrijf. In 1949 verplaatste Wynand Fockink zijn hoofdkantoor van de Pijlsteeg naar de bovenverdiepingen van Oudezijds Voorburgwal 232 en 234. Vijf jaar later nam Lucas Bols het likeurbedrijf over, maar het hoofdkantoor bleef hier nog een tijdje. Veel bezit was in de loop der jaren overgenomen door Hotel Krasnapolsky. Zo ook dit pand dat Stadsherstel weer overnam van Kras en samen met nummer 232 en de panden in de Pijlsteeg in één keer restaureerde. De ingang van de bovenwoningen verplaatst is naar de Pijlsteeg.

39

OUDEZIJD'S VOORBURGWAL 232 HUIS PARYS

Ons pand heeft een Frans verleden. Het staat bekend als 'Parijs' naar de eigenaar, Pieter Parys, die het huis 1626 gekocht had en een gevelsteen erin had laten aanbrengen. Omstreeks 1715 kreeg het pand zijn huidige voorgevel. Het huis is een zogenaamd Koopmanshuis, een combinatie van woon- en pakhuis zoals veel voorkomt in Amsterdam. De rijk versierde vulling in de top is een zogenaamd alliantiewapen. Een alliantiewapen is een wapentekening waarop twee wapenschilden samengevoegd worden tot een geheel. Een dergelijk wapen werd en wordt door een echtpaar gebruikt. Toen Stadsherstel het kocht was het al een tijd gekraakt en waren nummer 232 en 234 samengevoegd. Bij de restauratie zijn de twee panden ontkoppeld. Nummer 232 kreeg een eigen, klassieke entreehal met trappenhuis.

Het polychromeren en het verguldwerk aan de top is dankzij de Vrienden tot stand gekomen.

40

OUDEZIJD'S VOORBURGWAL 228- 230

Ook hier zat de voormalige jenever- en likeurstokerij van Wijnand Fockink. Het pand bestaat oorspronkelijk uit 3 pakhuizen. De Twee Gebroeders en De Liefde. Het complex is in de 19e eeuw diverse malen verbouwd. De asymmetrie in de indeling van de vernieuwde voorgevel wees uit dat vroeger een steeg door dit complex heeft gelopen. Op oude stadskarten is deze te zien als de Jan Vriezesteeg, die deel uitmaakte van een netwerk van stegen tussen de Dam en de Oudezijds Voorburgwal. De steegzone is in het pand nog op alle verdiepingen te herkennen. Tegen het einde van de 19e eeuw was hier het blok tussen de Pijlsteeg en de Servetsteeg geheel in handen van Wijnand Fockink. Stadsherstel verwierf deze panden gelijk met de buurpanden.

41

OUDEZIJD'S VOORBURGWAL 226

Rijksmonument Oudezijds Voorburgwal 226 is in 1726 gebouwd. Het heeft een gevel in Lodewijk XIV- stijl. Het was de eerste woning van architect **A.C. Bleijs** na aankomst in Amsterdam vanuit Hoorn. Dit was zijn woonhuis en kantoor vanaf juni 1880. Hier startte officieel de tweede fase in de carrière van de architect. In 1882 ontwierp en bouwde hij een pand voor zichzelf aan de Haarlemmer Houttuinen 44A en verhuisde hij. Bleijs ontwierp in Amsterdam onder meer de Stadsherstelmonumenten Noorderdwaarsstraat 7 en Onckelboerensteeg 2. Oudezijds Voorburgwal 226 kreeg weer een

fraaie marmeren hal en gang. Dit was het sluitstuk van het Krasnapolsky project, waarbinnen bijna zeven jaar aan dertien monumenten gewerkt was. Hierin werden uiteindelijk 58 wooneenheden en 5 bedrijfsruimten ondergebracht.

De Vrienden hebben bijgedragen aan de verplaatsing van het 'poortje van Wijnand Fockink' naast dit pand.

42

OUDEZIJD'S VOORBURG WAL 224

Dit pand uit 1725 was het 400e pand dat het 40 jarige Stadsherstel in 1996 in bezit kreeg. De gemeente gaf ons als jubileumgeschenk een gevelsteen met daarop een ton, een zogenaamd 'Heydelberghs vadt'. Waar kwam die steen vandaan? Het huis, uit 1725, kreeg in de eerste helft van de 19e eeuw een lijstgevel met op de bovenverdieping empire roedeverdelingen.

De steen lag jaren op de werf van Monumentenzorg, wanneer zij was verworven en waarvandaan was bij hen niet bekend. In een publicatie van Stadsherstel werd de steen De Ton genoemd. Naspeuringen bij het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap brachten aan het licht dat de afbeelding op de steen een wijnavat moet voorstellen en dat de herkomst Kattengat nr. 1 hoek Groot Hemelrijk was. Dit was een van de panden die in 1932 moesten wijken voor de bouw van de Arbeiderspers (afgebroken in 1974 en vervangen door het Sonestahotel).

We keren op onze schreden terug en gaan over de Varkenssluis(brug) linksaf de Oude Doelenstraat in en dan verder over de brug van de Oudezijds de Oude Hoogstraat in. Let op ! Op de Varkenssluisbrug ziet u drie kerken in een mooie zichtlijn van Bleijs

43

OUDE HOOGSTRAAT 10

Een hoog en smal winkelpand met bovenwoningen. Het pand is eigendom geweest van Joodse winkeliers (manufacturen, kleding, juwelier) en Joodse bewoners van de bovenwoningen. De gevel van het pand, inclusief de winkelpui, is nog redelijk in authentieke staat.

Verder door de Oude Hoogstraat en over de Bushuissluis rechtsaf de Kloveniersburgwal op

44

KLOVENIERSBURGWAL 47

De voorgevel van het pand is opgebouwd uit een zware plint van Noors peridotiet. De pui bestaat verder uit travertijn en zandsteen. Aan de linkerkant bevindt zich de ingang met een drieledig bovenlicht en vensters ter weerszijden van de deur met een tienruitse roedeverdeling. De indeling van de pui, die Amsterdamse schoolmotieven bezit, sluit niet aan op de rest van de gevel, die uit het laatste kwart van de achttiende eeuw

stamt. Op de eerste en tweede verdieping is de gevel in vier vensterassen verdeeld en opgetrokken uit baksteen. De gevel wordt afgesloten door een brede kroonlijst met mezzanino.

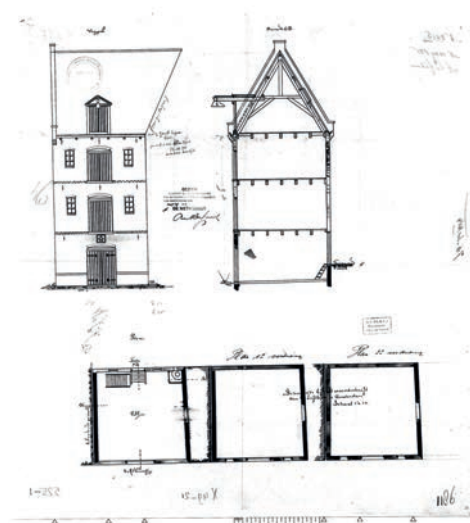
Naast dit hoekpand de Onkelboerensteeg in

45

ONKELBOERENSTEEG 2

Deze steeg is vernoemd naar de vroeg-zeventiende-eeuwse bouwheer van Kloveniersburgwal 47, Dirck Honckelboer. Hij bezat meerdere erven. Dit woon-/pakhuis in de Onkelboerensteeg maakte met nummer 4 deel uit van het perceel aan de burgwal. De vijfpuntige ster aan de gevel stamt uit de tijd dat Dirck Tulp (1624-1682), zoon van de bekende chirurgijn prof. Nicolaes Tulp, het complex kocht. Hij verhuisde in 1669 met zijn vrouw Anna Burgh, de dochter van burgemeester Albert Burgh, naar Kloveniersburgwal 47. Dankzij een doorbraak in de bouwmuur is een kamer op de verdieping bij Kloveniersburgwal 47 gevoegd.

In 1884 kreeg het pand een nieuwe voorgevel, naar ontwerp van de architect van de Nicolaaskerk, **A.C. Bleijs**, waarschijnlijk in opdracht van de familie Huydecoper. In 1903 maakt Willem Wenckebach hier een tekening van, zodat wij weten dat deze gevel toen zo is uitgevoerd. Het is fijn dat deze tekening gemaakt is, want nu herkennen wij nog maar weinig van het ontwerp van Bleijs in de gevel.

Verder de Onkelboerensteeg in en linksaf de Zanddwarsstraat in en dan linksaf de Nieuwe Hoogstraat in tot we weer op de Kloveniersburgwal zijn en dan richting Nieuwmarkt en Waag

Kloveniersburgwal 29 Trippenhuys

In het Trippenhuys zetelt de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. Het gebouw, een stadspaleis uit de tijd van het Paleis op de Dam is van bouwmeester Justus Vingboons en bevatte oorspronkelijk 2 woningen, voor de steenrijke gebroeders Trip. Zij waren wapenhandelaren, wat onder andere te zien is aan de schoorstenen.

Nieuwe Waag/ St. Antoniespoort

De Waag is een voormalige stadspoort, gebouwd in 1488 als onderdeel van de stadsmuur van 1481. Een stuk Kloveniersburgwal werd in 1614 gedempt en de poort werd verbouwd tot Waag. Op de bovenverdiepingen kwamen gildekamers, voor smeden (St. Eloy), schilders (St. Lucas), chirurgijns en metselaars (St. Barbara) met ieder een eigen toegangspoortje. Het water van de Geldersekafe loopt nog steeds onder de Waag door naar de Kloveniersburgwal.

46

GELDERSEKADE 121

Eigenaar van het pand Geldersekade 121 was admiraal Joachim Hendrickz Swartenhondt (1566-1627) alias 'Zilte Jochem'. Hij was gehuwd met herbergierster Elisabeth Jacobsdochter Bas (1571-1649).

Haar beeltenis siert het bandje van de later naar haar ver-noemde Elisabeth Bas sigaren. Ooit werd dit portret van 'het oude vrouwtje' toegeschreven aan Rembrandt; vermoed werd dat het om diens moeder

ging. Tot heden is er echter onzekerheid over de naam van de schilder. In de 18e eeuw kreeg het pand zijn klokgevel. Toen Stadsherstel het pand kocht was de gevel in zo'n slechte staat dat de top afgenomen is voor restauratie. Nu staat het monument er weer prachtig bij, op de hoek van de Nieuwmarkt met uitzicht op de Waag.

Bij de Binnenbantammerstraat links de brug over en verder aan de even zijde

47

GELDERSEKADE 78

Dit rijksmonument, uiterst links op foto, uit de eerste kwart van de 18e eeuw is een echt Vriendenpand. De eigenaar van het huis ging zelf in 1968 in de kapverdieping wonen en de andere woonverdiepingen werden verhuurd. Het souterrain werd opslagruimte voor Toko Dun Yong. Toen de eigenaar het pand verliet was er voor hem als Vriend (later ook vrijwilliger) maar één optie, het pand aan Stadsherstel overdoen. Stadsherstel kocht het met korting op voorwaarde dat de huurders er mochten blijven. Inmiddels zijn de huurders vertrokken en heeft de restauratie plaats gevonden. Bij de vriendenwandeling 2021 was het mogelijk om binnen te kijken. Bijzonder is een hijsconstructie voor de pakzolders, zichtbaar in de nok. Ook het 18e eeuwse stucwerk van het plafond, de deur en de spiltrap moesten onderhanden worden genomen. In de muur van het souterrain zijn nog twee nissen te zien waarin kaarsen voor de verlichting geplaatst werden.

De vrienden droegen o.a. bij aan herstel van de entree buiten en binnen.

48

GELDERSEKADE 53 (OVERZIJDE)

De Lastage, met de lawaaierige “buurtverdriete neringen” ten behoeve van de scheepsbouw, was inmiddels bij de stad getrokken. Een goede tijd voor de vermogende scheepstimmerman Pieter Jacobz., alias Groote Pyet, om te investeren in deze wijk. Zo kwam hij in 1596 niet alleen in bezit van Geldersekade 53, tweede links op foto, maar ook van Geldersekade 55, 57 en achterliggende huizen aan de Kromme Waal 18 en 19. In 1605 verkocht hij het huis al. In 1641 was er sprake van “De Pinas”, een klein zeilschip, in de gevel. Koper was toen Dirck Joosten Ryscamp, niet alleen vooraanstaand reder maar ook koopman en touwslager. Zijn tweede vrouw is dochter van Pieter Evertz Hulft, die de eerder genoemde brouwerij, opgericht door P.D. Hasselaer, bezit. Bartholomeus van der Helst schilderde in 1639 “Het vendel van kapitein Roelof Bicker voor brouwerij de Haan”, waarop de heren zijn vereeuwigd.

49

GELDERSEKADE 39 (OVERZIJDE)

In 1884 begon A.P. Mijtelaar in zijn pand een eigen Kleine Vischhal, vermoedelijk tot 1892. Want toen vestigde tailleur H.J. Donderdahl zich hier, in een buurt waar zich steeds meer confectiebedrijven hadden gevestigd. Architect J.J. Thuring ontwierp een rijk gedetailleerde pui met glas in lood, houtsnijwerk en hoekornamenten, die rond 1900 werd gerealiseerd. Van 1929 tot 1955 bevonden zich verschillende loodgietersbedrijven in het pand. Stadsherstel kwam in 2021 in bezit van het reeds lang toploze pandje. Een bouwhistorisch onderzoek naar de voor- en achtergevel heeft een verrassende resultaat opgeleverd. De oorspronkelijke klokgevel is naar de achtergevel verhuisd, waarschijnlijk toen de voorgevel rond 1900 aangepast werd. Wij namen het pand van de eigenaar over onder voorwaarde dat we het restaureerden en zij in de woning mogen blijven en beneden hun boekwinkeltje gaan runnen.

Na een succesvolle crowdfunding zal de reconstructie van de geveltop het stadsbeeld weer verrijken.

50

GELDERSEKADE 15 (OVERZIJDE)

Tussen grote panden ingeklemd zien we het smalste pandje van Stadsherstel. Amper twee meter. Een oud pand want binnen is een houtskelet uit eind 16e eeuw dat tijdens de restauratie blijvend zichtbaar is gemaakt, zoals een mooi zwanenhalskorbeel. Hoewel de verzakte fundering is aangepakt, zien we de ramen nog steeds wat scheef staan. De gevel is van later datum, een klok-vormige top onder rollagen uit de 19e eeuw. Ook buiten kwam een verrassing tevoorschijn bij de restauratie. Onder het betonsmeersel van de uitslepen traptreden naar het souterrain werd een mooie hardstenen trap gevonden.

Dankzij de Vrienden is de stoep gerestaureerd en kwam er een stoephekje. U kon het pand tijdens een van de eerdere Vriendenwandelingen van binnen bezichtigen.

51

GELDERSEKADE 14/16 'T SALIGH ROEMERS HUYS

Roemer Visscher ging in 1605 op de Geldersekade wonen. Toen vormden nummer 14 en 16 een geheel met een brede dwarskap. In de 17e eeuw werd het huis in twee afzonderlijke panden gesplitst. Geldersekade 14 bleef aan de achterzijde verbonden met het pakhuiss, Oudezijds Kolk 3. Het huis heeft nu een 18 eeuws uiterlijk en een 19e eeuwse lijst met ranke consoles. Maar op de begane grond van 14 zijn resten van het 16e-eeuwse houtskelet gevonden. Bij de restauratie kwam een verbinding tot stand met Geldersekade nummer 10. Zo werd een uitgewoond sekshuis net als het pand op nummer 10, verblijfplaats voor gastdocenten van de Universiteit van Amsterdam. Rode lichtjes achter de ramen hebben plaats gemaakt voor de buitenlantaarn. Want het is nog niet zolang geleden dat deze rode lichtjes talrijk schenen langs de even zijde van de Geldersekade.

Dankzij de Vrienden werden de balusters van het stoepje en een buitenlantaarn bekostigd. U kon het pand tijdens een van de eerdere Vriendenwandelingen van binnen bezichtigen.

52

GELDERSEKADE 10

Dit huis, oorspronkelijk uit 1625, had een platje met toen een prachtig uitzicht op de haven, net als nummer 4 en 6. Maar het plat diende ook, zoals historicus Wagenaar in de 18e eeuw schreef, als 'Eene zeer geschikte plaats tot het doen van waarnemingen omtrent de hemelschen lichaamen'. De gevel waar we nu naar kijken stamt uit ongeveer 1800 met attiek en kroonlijst. Het pand is verbonden met twee panden op de Oudezijds Kolk.

Geldersekade, vlnr, 14, 12, 10, 8 en 6

53

GELDERSEKADE 3 (OVERZIJDE)

Het is een laag en eenvoudig 17e eeuws woonhuis dat omstreeks 1750 een 'ingezwenkte halsgevel' kreeg met zandstenen bekroning in Lodewijk XIV stijl en een houten pui. De gevelvorm noemen we tegenwoordig 'klokgevel'. Het werd in 2012 gerestaureerd.

Bij de Schreierstoren maken we een 'Schrayerhouck' naar de Oudezijds Kolk en dan verder naar de Zeedijk. U kunt ook naar Prins Hendrikkade lopen en Sint Nicolaaskerk van voren bekijken en dan links de Zeedijk op en rechts de Sint Olofssteeg in

54

OUDEZIJD KOLK 1 EN 3

Hier ziet u de achterzijde van onze panden aan de Gelderse Kade die verhuurd worden aan de UVA.

55

R.K. PAROCHIEKERK 'ST.NICOLAAS BINNEN DE VEST'

A.C. BEEYS
BOUWMEESTER
AMSTERDAM

U ziet hier de achterzijde van de Sint Nicolaaskerk ontworpen door architect **Bleijs**. Het heeft de vorm van een Latijns kruis zonder hoge neogotische toren, het ideaal van het ABC (Albertingk Thym, Brouwer en Cuypers) trio van de neogotiek. De achthoekige vieringkoepel oogt eerder barok en is 58 meter hoog. Buiten staat de koepel op een stenen opbouw met veel vensters. De lagere binnenkoepel, met een sterrenhemel van glas-inlood ramen, zorgt binnen in de kerk voor een prachtige lichtval. De kerk, officieel de H. Nicolaas binnen de Veste geheten, is gebouwd in de periode 1884-1887.

We lopen naar de Zeedijk. Over de sluis naar rechts en dan de Sint Olofsteeg door en links de Oudezijds Voorburgwal op

56

OUDEZIJD'S VOORBURG WAL 2

Toen wij in 1993 dit hoekpand in bezit kregen was het sterk verloederd, zoals een groot deel van de door drugs en criminaliteit geteisterde buurt. Het huis stond op instorten. We konden het redden en het maakt nu onderdeel uit van een van de meest fotogenieke stukjes Amsterdam.

57

OUDEZIJD'S VOORBURG WAL 4

Vroeger hing hier een ruiter te paard uit, die later ver-
eeuwigd werd in de geveltop. Waar eens een herberg
gevestigd was zijn na de restauratie in 1975 drie wonin-
gen gerealiseerd.

58

**OVERKANT
OUDEZIJD'S VOORBURG WAL 1
VREDENBURGH**

In 1883 verbouwde en breidde **Bleij's** het zogeheten
Vredenhofje uit, een katholiek Oude Vrouwenhuis. In
1890 werd het Oude Vrouwenhuis door Bleij's verder
uitgebreid. Het is tot 1979 bewoond geweest door al-
leenstaande vrouwen. Het is nu in gebruik door woon-
groepen, als ateliers en studio's.

59

OUDEZIJD'S ARMSTEEG 22-28 KLM-HUISJES

De Oudezijds Armsteeg behoort tot de oudste straatjes van Amsterdam; hij was al bebouwd in de 12e eeuw. De oudste huizen waren opgetrokken in hout, maar hadden wel dezelfde breedte als hun stenen opvolgers. Jaap Hulscher, adjunct-directeur van Stadsherstel, kwam met het idee om de KLM-huisjes, die als typisch Nederlands door buitenlanders gezien worden, als uitgangspunt te nemen. De oude verkaveling moest natuurlijk behouden blijven. Het moest een prettige steeg met lichte gevels worden, om de verloederde buurt een positieve impuls te geven. Dat was het uitgangspunt voor project 'Out of the Blue, zes huisjes aan de Oudezijds Armsteeg'. Architect Kees Doornenbal werkte het idee uit. Samen overtuigden ze de Welstandscommissie om dit ontwerp, dat alle regels tartte, goed te keuren.

De architectuur van de huisjes, opgeleverd in 2010, speelt met het clichébeeld van Amsterdam en ook met historische bouwstijlen. Zo zijn twee panden op de vlucht gebouwd en er is ook een pandje dat achterover helt. Het breedste pand heeft een klokgevel, en het rechterpand van de fietsenwinkel heeft een duidelijk herkenbare tuitgevel. De witte stenen en de blauwe kozijnen en dakpannen verwijzen naar het klassieke Delftse Blauw en zorgen tegelijkertijd voor een verrassend straatbeeld.

Op nr. 26 is het proeflokaal van De Prael gevestigd.

Binnen is een tegeltableau te zien, ook van Delfts blauw, dat de Vrienden hebben geschonken. Dit is een prima plek om het glas te heffen en de vriendenwandeling 2023 na te bespreken!

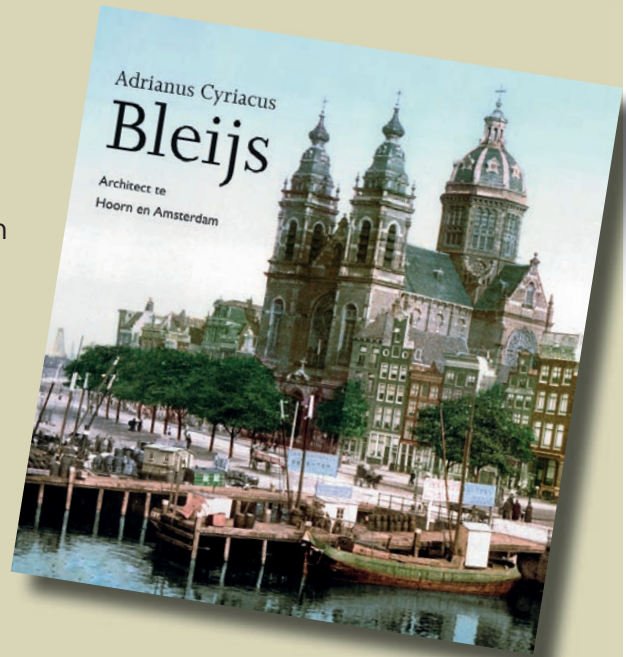
Voormalig Veilinghuisje

Als u naar de achtergevel van het proeflokaal loopt dan ziet u het voormalige veilinghuis van H.G. Bom. Hier werd in februari 1903 een grote collectie tekeningen en voorwerpen van A.C. Bleijs geveild.

Neem als u het proeflokaal verlaat ook eens een kijkje om de hoek, Oudezijds Voorburgwal 30, bij de bierwinkel van de Prael.

BIOGRAFIE VAN BLEIJS VIA VOORINTEKENING

Historici Willeke Jeeninga en Laura Jonkhoff laten de naam van de veelzijdige architect Bleijs herleven. Een overzicht van 225 van zijn ontwerpen, inclusief beschrijvingen en beeldmateriaal, zal niet ontbreken in het meer dan 500 pagina's tellende boek dat 2,5 kilogram weegt. Het boek van 24 x 30 cm is gebonden en heeft een harde kaft. Via voorintekening (tot 1 juni 2023) te bestellen voor slechts € 29,90 door in te schrijven via onze website: www.stadsherstel.nl/bleijs Het boek komt eind augustus uit voor € 39,90.

Nog geen Vriend?

Als Vriend ondersteunt u de projecten van Stadsherstel en levert u een belangrijke bijdrage aan het behoud van monumentaal- en beeldbepalend erfgoed in en om Amsterdam. Uw lidmaatschap is van groot belang. Het lidmaatschap is geldig voor twee personen. Zo kunt u altijd iemand meenemen naar onze activiteiten!

Geef een Vriendenlidmaatschap cadeau

Omdat wij onze Vrienden graag willen bedanken voor hun lidmaatschap, mag u voor het resterende jaar 2023 en geheel 2024 een gratis lidmaatschap weggeven. De nieuwe Vriend kan dan ook genieten van de gratis Vriendenwandeling, kijkjes in de restauratiekeuken, het Stadsherstel magazine en nog meer leuke verrassingen. Dus geef als Vriend een gratis lidmaatschap cadeau of word Vriend én geef direct een lidmaatschap weg.

U steunt het werk van Stadsherstel al vanaf € 30,- (€100,- voor bedrijven) per jaar!
Aanmelden als Vriend kan via:
www.stadsherstel.nl/vrienden

Als Vriend ontvangt u:

- Het Stadsherstel Magazine en/of een Stadsherstel special over een restauratieproject.
- De digitale nieuwsbrief.
- Een rondwandeling langs restauratieprojecten o.l.v. projectleiders.
- Een rondvaart langs Stadsherstel panden voor een Vriendenprijs.
- Een presentatie over restauraties tijdens de Algemene Ledenvergadering.
- Korting op of zelfs gratis toegang tot verschillende culturele evenementen in de bijzondere locaties van Stadsherstel.
- Bovendien krijgt u als Vriend 5% korting op een Bijzondere Locatie voor het organiseren van uw feestelijke bijeenkomst, huwelijk, diner of zakelijke congres.
- En korting op het Stadsherstelboek Amsterdam Herstelt.

Nog meer lezen over monumenten?

Ontvangt u onze extra nieuwsbrief al?

Met de [#OmDeDagEenMonument](#) krijgt u om de dag een interessant verhaal over één van onze monumenten in uw mailbox.

Inschrijven kan via: www.stadsherstel.nl/nieuwsbrief

